

МОДЕЛЮВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПОВЕДІНКИ МАЙБУТНІХ МОРЯКІВ ЗАСОБАМИ КУРСУ «МОРСЬКА АНГЛІЙСЬКА МОВА»

Кудрявцева В.Ф., Барсук С.Л., Фролова О.О.

*Херсонська державна морська академія
(Україна)*

Вступ. Компетенції моряків відіграють важливу роль у забезпеченні безпеки екіпажу і судна, причому нетехнічні уміння постають поряд з технічними у визначальні моменти прийняття рішень під час виконання різноманітних операцій на борту судна. Для відтворення типових і атипових дій членів екіпажу у сучасному освітньому процесі вищих навчальних закладів на національному і міжнародному рівнях активно використовуються кейси для поєднання теоретичних основ профільних дисциплін і неочікуваних ситуацій, які відбуваються у сфері морських перевезень. Моделювання професійної поведінки шляхом аналізу реальних ситуацій на морі постає важливим аспектом підготовки майбутніх моряків.

Актуальність дослідження. Сучасна морська справа потребує як технічних знань, так і розуміння людських обмежень та можливостей. Останнім часом все більше уваги звертається на м'які уміння, їх прояв у різних проблемних і неоднозначних ситуаціях та можливості запобігання аваріям шляхом свідомого розвитку цих умінь. Водночас за некоректними діями членів екіпажу криються особистісні цінності, поведінкові шаблони та компетенції. Цілком закономірно, що у наукових публікаціях тільки починає з'являтися саме ця тематика. Міжнародні організації та науковці, які займаються питаннями поведінкових компетенцій, у більшості пов'язують їх з м'якими уміннями.

Розробники настанови про оцінку і верифікацію поведінкових компетенцій у сфері танкерних перевезень [1] наголошують, що поведінка і відношення персоналу є ключовими елементами належної культури безпеки. Важливо не тільки те, що люди роблять, а й як вони це роблять — саме це впливає на якість досягнення мети. Представлена ними структура поведінкових компетенцій складається з шести доменів — «робота в команді», «фокусування на результаті», «комунікація і впливовість», «усвідомлення ситуації», «прийняття рішень», «лідерство і менеджерські уміння», усі з яких є м'якими уміннями.

В іншій структурі поведінкової компетенції [2] розрізняються п'ять кластерів — «думай», «рости», «взаємодій», «фокусуйся», «веди», кожним з яких об'єднано декілька м'яких умінь. Так, кластер «думай» об'єднує прийняття рішень, розв'язання проблем, стратегічну кмітливість, критичне мислення, концептуальне мислення; кластер «рости» — здатність швидко вчитися, гнучкість і пристосування до змін, креативність, професійну і технічну компетентність; кластер «взаємодій» — командну роботу, розв'язання конфліктів, орієнтацію на стейкхолдерів і комунікацію; кластер «фокусуйся» — націленість на результат і орієнтацію на якість; кластер «веди» — управління невизначеністю, спрямування і залучення персоналу. Більшість визначених компетенцій теж відносяться до м'яких умінь.

Аналогічні підходи описуються науковцями в інших сферах діяльності. Результати дослідження у сфері розробки бізнес-проектів [3] підтверджують, що поведінкові компетенції менеджерів (включаючи лідерство, комунікацію, орієнтацію на результат, емоційний інтелект, етика, креативність і мотивація) значно і позитивно пов'язані з успіхом інформаційно-системних проектів. При цьому отримані дані показують, що емоційний інтелект, креативність і етика є найбільш впливовими поведінковими компетенціями для досягнення позитивного результату. Автори наголошують на нестачі емпіричних досліджень з поведінкових компетенцій у контексті інформаційних систем.

Група дослідників [4] висловлює базову думку, що цінності моряків впливають на безпеку морських операцій, а їх визначення допомагає зрозуміти поведінку моряків та процес прийняття ними рішень. Результати їхнього дослідження на основі опитування біля

тисячі респондентів показали, що домінуючими цінностями серед моряків є «безпека», «доброзичливість», «універсалізм» та «конформність». Істотної різниці у цінностях моряків залежно від їхніх демографічних характеристик не було виявлено. На нашу думку, значущість дослідження полягає у визначенні реальних, а не бажаних цінностей працюючих моряків.

Вагомою для розуміння багатьох причин морських аварій є систематизація поведінкових шаблонів, характерних для сучасних мореплавців [5]. До них відносяться 1) презумпція впевненості: коли процес перевірки даних скорочується до критичного мінімуму і подальші дії сприймаються як правильні, а інформація — як актуальна, без належної верифікації; 2) пастка спільної компетентності: коли експерти в одній галузі, працюючи разом, цілком довіряють компетентності один одного, що може призвести до помилкових рішень і створити ситуацію, яка заважає критичному погляду і гальмує перевірку; 3) ілюзія нормальності: коли довгий період безперебійної роботи помилково сприймається як ознака абсолютної безпеки, робиться хибне припущення про ефективність системи; 4) розбіжність у сприйнятті дійсності: уявлення команди більше не відповідає реальному стану речей, як наслідок, спостерігається невідповідність у розумінні ситуації. За твердженням автора, перш ніж з'являється якась очевидна помилка, зазвичай існує низка ледь помітних, повторюваних когнітивних чинників, які поступово погіршують розуміння ситуації задовго до того, як хтось почне діяти явно неправильно.

Метою дослідження є розглянути засоби моделювання професійної поведінки майбутніх моряків у процесі навчання морської англійської мови.

Результати досліджень. Робота з поведінковими компетенціями, шаблонами і цінностями може посідати важливе місце у викладанні кожної освітньої компоненти. У цьому ракурсі можливості курсу морської англійської мови невичерпні завдяки комунікативній основі навчання.

Під час регулярних тематичних занять, вивчаючи модуль «Перевезення небезпечних вантажів» [6], здобувачі освіти діляться власними поглядами, переконаннями та своїм поведінковим досвідом у процесі виконання наступних комунікативних завдань:

1) Визначення тверджень правильними/неправильними/залежно від обставин:

- Safety depends not on rules, but on how people follow them.

- The most dangerous cargo is not the one with the highest hazard class, but the one handled incorrectly.

- Quick action is always better than correct action.

2) Завершення речень на власний розсуд:

- IMO ensures that dangerous goods are transported in thousands of containers worldwide safely ...

- The cargo officer decides where to place dangerous goods ...

- Container ship fires have been seemingly on the rise again ...

3) Рольові ігри:

Student A. You are the Officer on Watch. You receive a report: smoke from a container cargo: dangerous goods (unknown type); crew nearby. Report to the Chief Officer.

Student B. You are the Chief Officer. You receive a report from the OOW. Decide on an action plan.

4) Мовленнєва реалізація сценарію за планом:

During routine checks before departure, the Chief Officer notices that one container carrying dangerous goods has a correct hazard label, but no Dangerous Goods Declaration is attached to the documents. The terminal insists that the cargo is safe and already loaded. The ship is on a tight schedule.

Identify the risks exists and express your opinion on the actions the officer should take.

5) Вирішення етичних дилем:

- If you were Chief Mate, which hazard would you fear most?

- Is «weather» truly a root cause, or does it reveal inadequate preparation?

- Most DG incidents start as small, manageable problems. If the human element is a dominant root cause, what type of training should be strengthened?

6) Завдання на оцінювання ризиків:

- Smoke is detected coming from a container with dangerous goods. Put the actions in the correct order (1–5). What could go wrong if the order is incorrect?

- Read the text and choose the most appropriate action in each situation. Justify your choice.

Which wrong answer is the MOST dangerous and why?

Такі комунікативні завдання спонукають курсантів до застосування професійних знань та власного досвіду, вчать приймати рішення в умовах невизначеності, тренують логіку та формують професійне мислення шляхом осмислення особливостей професії.

Обговорення поведінки діючих осіб у кейсах доцільно здійснювати у розрізі декількох аспектів. При аналізі кейсу до модулю «Контейнерні перевезення» можливі такі завдання:

1) Аналіз видимих причин певних дій:

- Was the master's decision to sail under severe weather conditions justified?

- Were the master's attempts to lessen the rolling by steering different headings adequate?

2) Дискусія про можливі причини певної поведінки, про які можна лише здогадуватися:

- Could the master and chief mate know about the deficiencies of the container lashing equipment?

- If yes, why might they take risks, especially being aware of the approaching cyclone?

3) Розробка особистих сценаріїв поведінки студентів в подібній ситуації:

- How would you perform if you were the master / the chief mate / the second mate?

- What are the possible alternatives to the whole situation?

4) Рефлексія щодо реагування на подібні ситуації у власному житті і практиці на судні

- Which of my specific actions (or inactions) in similar situations were most effective, and which ones hindered the resolution of the problem?

Захоплюючим груповим завданням слугують дискусії з визначення поведінкових шаблонів, якими могли керуватися члени екіпажу при допущенні помилкових дій. Такі дискусії можуть бути успішними лише за умови ґрунтовного ознайомлення студентів з існуючими шаблонами і усвідомлення, що кожен із цих факторів сам по собі може призвести до погіршення ефективності роботи. Разом вони створюють передумови для аварій із серйозними наслідками.

Висновки. Поряд з накопиченням професійних знань варто приділяти належну увагу розвитку поведінкової компетенції через аналіз помилок та сценаріїв дій для формування культури безпеки і забезпечення сталого розвитку галузі морських перевезень. Освітня компонента «Морська англійська мова» шляхом впровадження комунікативного та компетентнісного підходів поряд з вдосконаленням професійної іншомовної комунікативної компетенції розвиває уміння оцінювати моделі поведінки, формує особистісні якості, які забезпечують успіх у професійній діяльності та взаємодії з іншими. Презентовані комунікативні засоби моделюють професійну поведінку майбутніх фахівців морської галузі та формують належні передумови для розвитку відповідальності й усвідомленого ставлення до експлуатаційних ризиків з метою запобігання аварійним ситуаціям на морі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Behavioural Competency Assessment and Verification for Vessel Operators. Oil Companies International Marine Forum, INTERTANKO. 1st ed. London : OCIMF ; INTERTANKO, 2018. 34 p.

2. Behavioural Competence Framework. EASA — European Union Aviation Safety Agency. URL: <https://www.easa.europa.eu>

3. Sampaio S., Wu Q., Cormican K., Varajao J. Reach for the sky: analysis of behavioral competencies linked to project success. *International Journal of Managing Projects in Business*. 2021. Vol. 15. Issue 1. P. 192–211. DOI: <https://doi.org/10.1108/IJMPB-09-2020-0276>
4. Bacasdoon J., Bolmsten J., Bartuseviciene I. Understanding the Core Values of Seafarers: A Study Based on Schwartz's Value Theory. *Scientific Journal of Maritime Research [Pomorstvo]*. 2026. Vol. 40. No. 1. P.148 – 158. DOI: <https://doi.org/10.31217/p.40.1.10>
5. Baker F. The Hidden Engines of Maritime Failure. *Seaways*. The International Journal of The Nautical Institute, 2026. URL: <https://www.nautinst.org/resources-page/seaways>
6. *Sail Safe : coursebook* / Barsuk S. and others. Kherson : KSMA Science Park «Maritime Industry Innovations» Ltd, 2022. 250 p.